TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. sausio 17 d. *

Byloje C-1/04

dėl *Bundesgerichtshof* (Vokietija) 2003 m. lapkričio 27 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2004 m. sausio 2 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Susanne Staubitz-Schreiber

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas ir J. Malenovský, teisėjai A. La Pergola, J.-P. Puissochet (pranešėjas) ir R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J. Klučka, U. Lõhmus ir E. Levits,

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kancleris R. Grass,

* Bylos kalba: vokiečių.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos A. Tiemann,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H.-G. Sevenster ir N. A. J. Bel,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos S. Grünheid ir A.-M. Rouchaud-Joët,

išklausęs 2005 m. rugsėjo 6 d. posėdyje pateiktą generalinio advokato išvadą,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, p. 1, toliau – Reglamentas) 3 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas *Bundesgerichtshof* nagrinėjamoje byloje, pradėtoje S. Staubitz-Schreiber (toliau – ieškovė pagrindinėje byloje), po to, kai Vupertalio *Amtsgericht Insolvenzgericht,* vėliau ir Vupertalio *Landgericht* apeliacinio proceso metu atmetė jos prašymą iškelti bankroto bylą (*Insolvenzverfahren*).

Teisinis pagrindas

3 Reglamento ketvirtoje ir šeštoje konstatuojamosiose dalyse apibrėžiamos bankroto bylų sukeliančių tarpvalstybines pasekmes, iškėlimo jurisdikcijos, taip pat tiesiogiai šių bylų pagrindu bei glaudžiai su jomis susijusių teismo sprendimų priėmimo taisyklės. Jame taip pat yra nuostatų dėl šių sprendimų pripažinimo ir taikytinos teisės, ypač siekiant vengti skatinti šalis perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties.

4 Iš Reglamento dvyliktos konstatuojamosios dalies išplaukia, kad jis numato pagrindinės bankroto bylos galimą iškėlimą valstybėje narėje, kurioje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta. Ši procedūra yra universalaus pobūdžio ir taikoma visam skolininko turtui, be to, leidžiama lygiagrečiai iškelti šalutines bylas kitoje ar kitose valstybėse narėse, kuriose skolininkas turi savo įmonę, ir tik dėl šioje ar šiose valstybėse esančio turto.

5 Pagal Reglamento 1 straipsnio 1 dalį jis taikomas, išskyrus jo 2 dalyje išvardytus atvejus, „kolektyvinio bankroto byloms, susijusioms su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu“.

6 Pagal Reglamento 2 straipsnį:

„a) „bankroto byla“ – tai 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta kolektyvinė bankroto byla. Šios bylos išvardytos A priede;

<...>

d) „teismas“ – tai valstybės narės teismas ar kita kompetentinga institucija, turinti įgaliojimus iškelti bankroto bylą arba priimti sprendimus tokios bylos eigoje;

e) „sprendimas“, kalbant apie bankroto bylos iškėlimą arba likvidatoriaus paskyrimą, – tai bet kurio teismo, turinčio įgaliojimus iškelti tokią bylą arba paskirti likvidatorių, priimtas sprendimas;

f) „bylos iškėlimo laikas“ – tai laikas, kai įsiteisėja teismo sprendimas iškelti bylą, nesvarbu, ar tai būtų galutinis sprendimas, ar ne;

<...>“

7 Reglamento 3 straipsnis numato tokias taisykles tarptautinės jurisdikcijos srityje:

„1. Valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą. Jei tai yra bendrovė arba juridinis asmuo, kai nėra priešingų įrodymų, laikoma, kad jos pagrindinių turtinių interesų vieta yra jos registruota buveinė.

2. Jei skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta yra valstybės narės teritorijoje, kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją iškelti tokiam skolininkui bankroto bylą tik tuo atveju, jei jam tos kitos valstybės narės teritorijoje priklauso įmonė. Tokios bylos poveikis gali apimti tik tą skolininko turtą, kuris yra pastarosios valstybės narės teritorijoje.

3. Jei bankroto byla buvo iškelta pagal šio straipsnio 1 dalį, bet kuri byla, vėliau iškelta pagal šio straipsnio 2 dalį, laikoma šalutine byla. Ši šalutinė byla turi būti likvidavimo byla.

4. 2 dalyje nurodyta teritorinė bankroto byla gali būti iškelta prieš iškeliant pagrindinę bankroto bylą pagal šio straipsnio 1 dalį tik tuo atveju, jei:

a) iškelti bylos pagal šio straipsnio 1 dalį negalima dėl sąlygų, nustatytų tos valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, įstatymuose,

arba

b) iškelti teritorinę bankroto bylą reikalauja kreditorius, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta arba gyvenamoji vieta arba registruota buveinė yra toje valstybėje narėje, kurios teritorijoje yra įmonė, arba kurio reikalavimas susijęs su tos įmonės veikla.“

8 Reglamento 4 straipsnio 1 dalis nurodo, kad bankroto byloms ir jų pasekmėms „taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, toliau vadinama „valstybė, kurioje iškelta byla“, teisė“. Tačiau Reglamento 5–15 straipsniuose numatyta keletas išimčių iš valstybės, kurioje iškelta byla, teisės taisyklės.

9 Pagal Reglamento 16 straipsnio 1 dalį „bet kuris sprendimas iškelti bankroto bylą, kurį pagal savo jurisdikciją, kaip numatyta 3 straipsnyje, priima valstybės narės teismas, pripažįstamas visose kitose valstybėse narėse nuo to momento, kai sprendimas įsiteisėja bankroto bylą iškėlusioje valstybėje. Ši taisyklė taikoma ir tuomet, kai kitose valstybėse narėse bankroto byla skolininkui negali būti iškelta atsižvelgiant į jo procesinį veiksnumą“.

10 Pagal Reglamento 17 straipsnio 1 dalį „jei šis reglamentas nenumato ko kita, 3 straipsnio 1 dalyje minėtas teismo sprendimas iškelti bylą be tolesnių formalumų bet kurioje kitoje valstybėje narėje turės tokias pat pasekmes kaip ir bylą iškėlusioje šalyje tol, kol toje kitoje valstybėje narėje neiškeliama 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta byla“.

11 Reglamento 38 straipsnis numato, kad „jei valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją pagal 3 straipsnio 1 dalį, siekdamas užtikrinti skolininko turto apsaugą, skiria laikinąjį administratorių, minėtas laikinasis administratorius yra įgaliojamas reikalauti, kad per laikotarpį nuo prašymo iškelti bankroto bylą iki sprendimo ją iškelti priėmimo būtų imtasi kitos valstybės narės įstatymais numatytų priemonių toje šalyje esančiam skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti".

12 Kaip pereinamojo laikotarpio nuostatas Reglamentas 43 straipsnyje „Taikymo laikas" numato:

„Šio reglamento nuostatos taikomos tik po jo įsigaliojimo iškeltoms bankroto byloms. Iki šio reglamento įsigaliojimo įvykdytus skolininko veiksmus reglamentuoja įstatymai, kurie galiojo jų atlikimo metu."

13 Taip pat Reglamento 44 straipsnis „Santykis su kitomis konvencijomis" numato:

„1. Įsigaliojus šiam reglamentui, visais jame nurodytais klausimais santykiuose tarp valstybių narių juo pakeičiamos šios dviejų ar daugiau valstybių narių sudarytos konvencijos <...>.

2. 1 dalyje nurodytos konvencijos ir toliau galioja byloms, iškeltoms prieš įsigaliojant šiam reglamentui.

<...>"

14 Pagal 47 straipsnį Reglamentas įsigaliojo 2002 m. gegužės 31 d. Jo A priede nurodyta Vokietijos teisės „Insolvenzverfahren" yra laikoma bankroto byla, numatyta to paties reglamento 2 straipsnio a punkte.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 Ieškovė pagrindinėje byloje gyveno Vokietijoje, kur ji valdė individualią įmonę, prekiaujančią telekomunikacijos aparatais ir aksesuarais. Ji nustojo vykdyti šią veiklą 2001 m., o 2001 m. gruodžio 6 d. kreipėsi su prašymu pradėti bankroto bylą jos turtui į Vupertalio *Amtsgericht–Insolvenzgericht*. 2002 m. balandžio 1 d. ji persikėlė į Ispaniją, ketindama ten gyventi ir dirbti.

16 Šis teismas 2002 m. balandžio 10 d. nutartimi atsisakė iškelti bankroto bylą, nes nebuvo turto. 2002 m. rugpjūčio 14 d. ir 2003 m. spalio 15 d. nutartimis Vupertalio *Landgericht* atmetė ieškovės pagrindinėje byloje ieškinį dėl šios nutarties grįsdamas tuo, kad Vokietijos teismas neturėjo jurisdikcijos iškelti bankroto bylą pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalį, nes ieškovės pagrindinėje byloje pagrindinių turtinių interesų vieta buvo Ispanijoje.

17 Ieškovė pagrindinėje byloje *Bundesgerichtshof* pateikė apeliacinį skundą dėl minėtų nutarčių panaikinimo ir bylos perdavimo Vupertalio *Landgericht*. Ji teigia, kad tarptautinė jurisdikcija turėjo būti vertinama atsižvelgiant į laiką, kai buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, taigi šioje byloje atsižvelgiant į jos gyvenamąją vietą Vokietijoje 2001 m. gruodžio mėnesį.

18 Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad byla, kurią jis turi iš esmės išnagrinėti, pagal Reglamento 43 straipsnį ir 44 straipsnio 2 dalį patenka į jo taikymo sritį, nes nebuvo priimtas sprendimas iškelti bankroto bylą iki minėto reglamento įsigaliojimo 2002 m. gegužės 31 dieną.

19 Po to minėtas teismas teigia, kad ieškovė pagrindinėje byloje perkėlė savo pagrindinių turtinių interesų vietą į Ispaniją po to, kai pateikė prašymą iškelti bankroto bylą Vokietijoje, bet prieš tai, kai pagal Vokietijos teisę tokia byla buvo iškelta ar turėjo pasekmių.

20 Esant šioms aplinkybėms *Bundesgerichtshof* nusprendė sustabdyti pagrindinės bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar valstybės narės teismas, kuriam buvo pateiktas prašymas iškelti bankroto bylą, vis dar turi jurisdikciją iškelti minėtą bylą, jei skolininkas po to, kai pateikė prašymą, bet prieš tai, kai byla buvo pradėta nagrinėti, perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją, ar tos kitos valstybės narės teismas įgyja jurisdikciją?“

Dėl prejudicinio klausimo

21 Reglamento 43 straipsnio pirmas sakinys nustato principą, kuris reguliuoja minėto reglamento taikymo laike sąlygas. Ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma, jei iki jos įsigaliojimo 2002 m. gegužės 31 d. nebuvo priimtas sprendimas iškelti bankroto bylą, net jei prašymas priimti sprendimą ją iškelti buvo pateiktas iki šios

datos. Tokia situacija yra šioje byloje, nes ieškovės pagrindinėje byloje prašymas buvo pateiktas 2001 m. gruodžio 6 d., o iki 2002 m. gegužės 31 d. nebuvo priimtas sprendimas iškelti bankroto bylą.

22 Iš to išplaukia, kad pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti savo jurisdikciją pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalį.

23 Ši nuostata, kuri numato, kad valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti bankroto bylą, nenurodo, ar iš pradžių turintis išnagrinėti bylą teismas išlaiko jurisdikciją, jei skolininkas, pateikęs prašymą iškelti bylą, bet prieš sprendimo iškelti bylos nagrinėjimą priėmimą perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą.

24 Tačiau šiuo pagrindu iš pradžių turinčio išnagrinėti bylą teismo jurisdikcijos perdavimas kitos valstybės narės teismui prieštarautų Reglamento tikslams.

25 Iš tiesų pastarojo ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje Bendrijos teisės aktų leidėjas primena savo ketinimą išvengti to, kad proceso šalys perkeltų turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškodamos sau geresnės teisinės padėties. Šis tikslas nebūtų pasiektas, jei skolininkas galėtų perkelti savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitą valstybę narę tarp prašymo iškelti bylą pateikimo ir sprendimo pradėti bylą priėmimo ir tokiu būdu nustatyti jurisdikciją turintį teismą bei taikomą teisę.

26 Toks jurisdikcijos perdavimas taip pat prieštarautų Reglamento antroje ir aštuntoje konstatuojamosiose dalyse nustatytam tikslui, tai yra efektyviam ir veiksmingam tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimui, nes tai įpareigotų kreditorius nuolat persekioti skolininką ten, kur jis nuspręstų daugiau ar mažiau pastoviai įsikurti, o praktikoje tai dažnai reikštų ilgesnį procesą.

27 Be to, teismo, kuris pirmasis turėjo išnagrinėti bylą, jurisdikcijos išlaikymas užtikrina didesnį kreditorių, kurie, atsižvelgdami į skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos buvimo vietą tuo metu, kai jie pradėjo tarpusavio teisinius santykius, įvertino riziką, kurią jie turėtų prisiimti, jei skolininkas bankrutuotų, teisinį saugumą.

28 Visuotinė pagrindinės bankroto bylos taikymo sritis, esant reikalui, šalutinių bylų iškėlimas, taip pat galimybė, kuri leidžia iš pradžių turinčio išnagrinėti bylą teismo paskirtam laikinam likvidatoriui reikalauti nustatyti priemones kitoje šalyje esančiam skolininko turtui apsaugoti ir išsaugoti, taip pat yra svarbios garantijos kreditoriams, leidžiančios labiausiai apsaugoti skolininko turtą, ypač jei jis po prašymo iškelti bylą pateikimo, bet prieš pradedant ją nagrinėti perkėlė savo pagrindinių turtinių interesų vietą.

29 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia atsakyti, kad Reglamento 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta tuo metu, kai skolininkas pateikia prašymą iškelti bankroto bylą, teismas išlaiko jurisdikciją pradėti minėtą procedūrą, kai skolininkas po prašymo pateikimo, bet prieš pradedant bylos nagrinėjimą perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

30 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti pastarasis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių turtinių interesų vieta tuo metu, kai skolininkas pateikia prašymą iškelti bankroto bylą, teismas išlaiko jurisdikciją pradėti minėtą procedūrą, kai šis skolininkas po prašymo pateikimo, bet prieš pradedant nagrinėti bylą perkelia savo pagrindinių turtinių interesų vietą į kitos valstybės narės teritoriją.

Parašai.